

ИЗ АКАДЕМИЧЕСКОТО СЛОВО НА ПРОФ. Д.П.Н. АЛЕКСАНДРА КУМАНОВА ПО СЛУЧАЙ ИЗБИРАНЕТО ѝ ЗА АКАДЕМИК

Удостоената на 21.12.2012 г. с почетното звание „Творец на УниБИТ”, проф. д.п.н. Александра Куманова на 19.12.2013 г. е избрана за член на Санктпетербургската арктическа академия на науките (секция „Информационни технологии”). На 27.12.2013 г. последва изборът ѝ за член на Международната академия по информатизация (МАИ) при ООН (секция „Библиотекознание”). На 5.03. 2014 г. проф. А. Куманова е избрана в Президиума на секция „Библиотекознание” на МАИ.

Тук помесваме част от Академическото слово на проф. А. Куманова, произнесено на Годишното събрание, посветено на 20-годишния юбилей на секция „Библиотекознание” на МАИ в рамките на Академичните четения.

Това слово дава представа за инфосферата (информационно пространство – информационна среда). То изяснява онтологичния синтез на проблема и трактува философски реминисценции...

Публикува се и паметната снимка от форума на 5.03.2014 г. – трета отлясно на първия ред е седнала проф. А. В. Куманова; зад нея – изправени са: президентът на секция „Библиотекознание” на МАИ акад. Ю. Н. Столяров; отляво до него (в дясно на кадъра) – акад. В. Н. Набатников – президентът на МАИ; зад Ю. Н. Столяров – акад. В. К. Клюев, вицепрезидентът на секция „Библиотекознание” на МАИ.

ИНФОСФЕРА

(информационно пространство – информационна среда)

Информационното пространство (англ.: information space) е област на функциониране на информационните реалии (в това число – и на първичнодокументалните, и на библиографските), на тяхната протяжност, структурност, съществуване и взаимодействие.

Информационното пространство не е готова, завършена, статистическа, физическа среда (последната е обозначавана чрез понятието „информационна среда” – *вж по-долу*).

В информационното пространство продължава и се развива творческият информационно-комуникативен процес чрез човека, във връзка с което то е ноосферично, ментално, идеално, интелектуално динамично съоръжение от връзки.

Негови синоними (с оттенъци) са: културно, езиково, логическо, мисловно, когнитологично, смислово, знаково, символично ...

Информационната среда (англ.: information environment) – информационната инфраструктура

(англ.: information infrastructure) е структура на системното информационно осигуряване на държавата, ареала. Тя представлява съвкупност от информационно-изчислителните центрове, банковите данни и знанията. Ключова тук е Единната автоматизирана система от връзки, осигуряваща общите условия на достъп до всички ползватели към съхраняваната информация. Тази информация предоставя възможност да се използват нови информационни технологии.

Информационната среда, в съответствие с общаващата концепция на С. Г. Денчев, е съставена от следните компоненти:

- **информационни фондове** (1);
- **информационни технологии** (2);
- **интеракции между хората и оборудването** (3).

В съответствие с тази концепция наблюдаваните трансформации в резултат на човешките интеракции (3-ият пункт на съвкупността на информационната среда) е квинтесенция на менталната (интенционална, рационална) феноменология на информационното пространство.

Очевидно е, че информационната среда (като културен феномен) съответства на феномена на трансфер на реалността и съзнанието. Информационното пространство е в съответствие с феномена на трансформатизма – постоянно движещото се, променящото се ноосферично ризоматично (мрежесто свързано) построение от връзки на реалността и съзнанието. Различните разрези на това ризоматично (*вж: и по-долу*) построение са генерируеми и обезпечавани от трансфера.

Менталният интенционален аспект на информационното пространство е негова същност. Тази същност се проявява в дълбоката феноменология на нетъждественост на информационното пространство и информационната среда.

Акцентирайки на информационното пространство, авторът на тези редове заема принципна аксиологична, хуманитарна – на мисленето, на езика – позиция за значимостта на човешкия поглед върху информационната реалност.

Именно чрез погледа върху информационната реалност, разбира се установявани връзки между явленията във вид на ментално и реално цяло – инфосферата, се оживяват, трансформират информационните реалности.

Инфосферата (*лат.*: info – калка от: informatio – 1. образуване; 2. план; 3. представа – *вж: по-горе* + *гр.*: sphaira – кълбо) – информационното пространство, което е културно, мисловно съоръжение.

Неговата реалност като ноосферичен, мисловно наблюдаем хиперобект го отличава от т.нар. парaprостранство, пораждено от най-характерния мотив на кибернетиката – този за симбиозата на човека и компютъра, на генерирания от компютрите паралелен свят (Т. Дж. Алем, Б. Макхейл).

В определени ситуации на осъществяване на реален диалог-разбиране (а не на говорене) кибернетичното парaprостранство е виртуален аналог на културното информационно пространство на човека.

Информационното пространство няма не само географски, но и институционални граници и регламент – принцип на изборност и представителство.

То се съхранява в парадоксалната ноосферична форма на културния израз като пространство на публичност, диалог-разбиране.

То е тъждествено на понятията инфосфера – ноосфера – семиосфера, използвани с оттенъци:

- **инфосфера** – когато се поставя акцент върху феномена на информацията;
- **ноосфера** – в случаите на фиксиране вниманието върху рационалността;
- **семиосфера** – при подчертаване знаковостта, значението, смисъла (Г. Я. Узилевски).

Социалната, научната и общокултурната значимост на информационните реалности, в зависимост от многото равнища на света като единство и многоплановостта на реалността и съзнанието в контекста на културното съоръжение на информационното пространство, е същност на трансформатизма на инфосферата.

Инфосферата е изградена от наблюдаеми – като своеобразни нейни разрези – връзки между информационните потоци.

Тези връзки са:

- **релевантни** – съответстващи на въпроса на водещия търсенето на информация и
- **пертинентни** – съответстващи на потребността на провеждащия това търсене.

Тези връзки са базирани от **материалния и интелектуалния субстрат на информационните ресурси на обществото**.

Активизирането им става чрез **интенционалната** (*лат.*: intensio, onis – разширяване; intention, onis – намерение) **сфера на индивидуално осъществяваните информационно-комуникативни актове**.

Същината на обозначаващата чрез инфосферата информационна картина на света е в извездането на моделиращата и програмиращата

функция на международната универсална библиография, която, като „вторичнодокументална мрежа на мрежите”, възпроизвежда естествената функция на библиографията на библиографията да управлява библиографския процес в ноосферата.

Познанието-изграждане на инфосферата не е във вид на линейна поредица от единични културно-информационни актове.

То е свод – аркада на семиосферизма, на разбирането, диалогизма – свод, обхващащ фракталите на многообразни трансформиращи се метаморфози на многомерната планетарна системна информационна реалност – ноосферата, дефрагментираща ги като културна – ментална – вечност.

Онтологичен синтез

Поради описаното *тук* разбиране е възможно да бъде направен следният онтологичен синтез:

– **съвременната** – като поколение и менталност – **професионална свързаност с предходните дейци** е далеч несъизмерване и/или сблъсък помежду ни в интегралната информационно-комуникативна сфера, а мисия на интелектуално обединение, творческа симпатия, разнообразно сътрудничество, приемственост (традиция) поради конструктивната културологична феноменология на различията като жизнената многовариантност за изграждането на многомерните метапорядъци на архипрогностичното информационно моделиране;

– **дисциплинарното многообразие** не е историческа и настояща разединеност с другите и в професията на изграждане на информационно-комуникативната сфера на човечеството като информационно пространство; подобна разединеност губи своята неприложимост (като разединение на човешкия потенциал) в съвременния многомерен многообразен интердисциплинарен нестихващ хиперинформационен интеркултурален трансформатизъм;

– **в културно-информационната реалност (на съзнанието)** (за разлика от физическата реалност и биологичната реалност) инфосферата е един и същи поток **ноосферична вечност**, естествено класифицирана чрез наблюдаваните *n*-гледнища и позиции в нея на проявяващите се дейци (на културата, на всекидневния информационно-комуникативен живот, на учени, изследователи, ползватели на информация), които пораждат *n*-именования на информационната реалност.

Чрез инфосферата феноменологията на идеалното информационно пространство е квалитетно знаниево обзрима, ефективна и продуктивна.

Разбирането за инфосферата е проява на онтологичната особеност на постмодерната парадигма на развитието на света и израз на неговата философско-информационна картина.

На нивото на инфосферата функцията на филтрация и преработка на информация означава **отделянето на „своето” от „чуждото”**; **пропускане, превод на външното [текста] в свое [езика]**: по този начин се структурира външното пространство във вътрешно.

Границата на структуриране на информационното пространство е двустранна: едната ѝ страна е обърната към **вътрешното пространство на личността (инволюция)**; другата – към **външното пространство на семиосферата на човечеството (еволюция)**.

Диалогът инволюция – еволюция се състои в недрата на личността: **инкултурация**: това е най-реален диалог (не монолог!) с другите личности, култури, с цялото мироздание (включвайки и целия философско-религиозен дискурс на реалността и съзнанието).

Тектоничната ментална същност – на трансформатизма – боравенето с *n*-елементи като единство на изграден от много равнища свят – е аксиологично, квалитетно и проскопично ментално съоръжение на хуманитарните измерения, на мисловния поток от връзки на информационното моделиране във всеки единичен информационно-комуникативен акт, грандиозно съвпадащ в най-ярките си образци с универсалния поток на културата като знаково образуване на ноосферата.

Универсална е описаната феноменология за пребиваване в инфосферата.

Инфосферата е всеобща форма на битие (разпространение) на информационните реалности, характеризираща тяхното измерение, структурност, съществуване и взаимодействие.

Тя се проявява като:

1. **свят на възможностите – средство за комуникация**, свързано с предаване съвсем не само на фактически сведения, но и със съобщаването на мнения, хипотези, въпроси и т.н.;

2. **културен, езиков, мисловен феномен – не е физически „готова”, завършена, статична среда; в нея се осъществява (продължава и развива) творческият информационно-комуникативен процес чрез човека.**

Инфосферата е планетарно културно съоръжение (без географски и институционални граници); пространство на публичност, диалог-разбиране и тя има социална (хуманитарна), научна (знаниева) и културна (аксиологична) същност.

Когнитологията на инфосферата се заключава в наблюдаването, различаването и съотнасянето на различни концепции и теории за информацията като **инструментален свод за установяване на връзки между информационните обекти (от гледна точка на структурата на информацията)**:

1. мярка за нещо;
2. общонаучна категория;
3. атрибутивна (свойство) и функционална (отношение);
4. функционално-кибернетична;
5. антропоцентристка;
6. „информационно – знаниево общество”.

Реминисценции

Реминисценция (*лат.*: *reminiscentia*):

1. Неясно възпоменание, смътен спомен;
2. Отзвук на чуждо произведение в поезия, музика и др.;
3. *Псих.* Явление на човешката памет, при което възпроизвеждането на нещо става по-добро след известно време от самия акт на запомнянето.

Тук в смисъл, който е пограничен между второто и третото значение.

Строгата линия на науката, просветяваща със светлината си информационната реалност (и тази на средата), би могла образно да се олицетвори в информационното пространство със стихията на бог Аполон (Феб) (по руския поет, философ, учен филолог, теоретик на символизма Вяч. Иванов (1866–1949 г.) (ако използваме метафориката на превърналите се в класически митологемни представи за света, изхождайки от постнекласическия стадий на съвременната парадигма на познанието).

Изразът на единството като стихия позволява да определим същността му като монада и научното творчество в този аспект на проява активизира тази страна на информационното пространство.

Монадата на Аполон (и пределната рационалност на представянето на информационната среда) противостои на Дионисиевата диада.

Наблюдението за игрите на човека ни отвежда към известната в науката класификация на игрите в живота и изкуството, създадена от системолога М. Н. Епщейн (M. N. Epstein /род. 1950 г./) (като преосмисляне на философската линия Ем. Кант /I. Kant, 1724–1804 г./ – Й. Хьойзинга /Johan Huizinga, 1872–1945 г./).

Цит. авт. напълно обосновано разграничава **игрите на човека**, които имат две свършено различни философии:

1. „game” (*англ.*: игра) (шах, карти, футбол, рулетка), която вътрешно е твърде по-организирана от обкръжаващата ни действителност;
2. „play” (*англ.*: игра) (както играят децата; театър), която не е свързана с никакви условия, правила, чиято прелест се състои в това, че всички ограничения на сериозния живот могат в нея с лекота да се преодоляват.

Бог Дионисий (Вакх) (по Вячеслав И. Иванов) – обозначава множествеността на нещата в информационната реалност – диада. Диадата – като отделяне – предшества монадата – като обединение.

Описаната системна множественост на информационната среда, вниманието ни към което е активирано, е по-първична (Дионисиева линия) (play-феноменология) от обединяващата я концепция (Аполонова линия) (game-феноменология).

Изложеното позволява да се види „**аполонното**” (съзерцателното, логически-членящо, едностранно-интелектуално) начало (на научните построения) като дълбинно кореспондиращо в своя културологичен корен с **игрите от типа „game”**.

„Дионисиевото” („жизненото”) начало, в разбирането на пишещия тези редове като проява на play-феноменологията, се намира в съответствие с „орфическото” олицетворение на реалността (в трактовката на Вяч. Иванов).

Интересно е да се изтъкне, че Вяч. Иванов се съсредоточава върху дионисиевото начало не от научноизследователски съображения, а по религиозно-самовъзпитателни причини, по собствените му думи. Именно „дионисиевото” („жизнено”) начало на *цит.* концепция на Вяч. Иванов, се визира в „извънвременното начало на Духа, животворящо живот” (израз на Вяч. Иванов).

За да се предотврати крайното разточителство (на отделянето, членението), характерно за стихията на Дионис чрез „спускането в тита-

ничната множественост” на безпределната индивидуация и следователно отделянето му от първопринадлежността на всичко (към Отца) (по законите на сътворението) – „слизането от царския престол на божествеността”, в Античността е необходимо ограничаващото въздействие на стихията на Орфей – носител и на аполоновата монада, и на идеята за цялост и възсъединение на света в монотеистичните религии (по Вячеслав И. Иванов)...

Боравеното с информацията като пребиваване в път (на информационното пространство), завръщаш се в информационната среда, е в съответствие с буквалното значение на думата „път” („дао”) в класическия китайски език, където тя едновременно е и пребивава в път, и СЛОВЕСНО СЪОБЩЕНИЕ (!).

Game- и play-феноменологията на информационната среда е зачитаща многообразието като жизнено условие за развитието на тази среда – едновременно като Аполоново – Дионисиево – Орфеево – Одисеево (вж: *по-горе*).

Описаните тук черти на тази среда са постоянно трансформиращи се линии (Аполонова – Дионисиева – Орфеева – Одисеева) в моделирането ѝ. Фракталният характер на това моделиране извежда в различни моменти на преден план различни линии, но е важен принципът на тяхната изначална множественост като геокосмически ноосферен феномен.

От многомерната и противоречива фрактална среда (Аполонова – Дионисиева – Орфеева – Одисеева) изследователят извежда – поради разбирането на феноменологичната структура на многообразието и неговия изначален трансформатизъм на принадлежащите му феномени – пребиваващите в самата среда като от лабиринт.

Подобно на Тезей на ХХІ в., изследователят обръща информационната среда от реалност на действителен лабиринт в идеално-реално общество на знанието.

Посоченият процес касае далече не само отделните личности, а и институциите, организациите, обществата на информатизацията и статуса на информираниостта.

Опознат, лабиринтът (на Аполон – Дионис – Орфей – Одисей) на информационната среда през ХХІ в. – на висотата на новата навивка на спиралата на цивилизацията (наподобяваща ДНК на човешкия геном) – се трансформира – от Тезей – в креативната и управляема от човека реалност на интерактивното общество на знанието, което не

е бъдещо, а настъпва днес – с крачките ни на излизане от лабиринта.

Интерактивността на обществото на знанието е в опознатите и кореспондиращи помежду си Аполонова – Дионисиева – Орфеева – Одисеева линии.

Познаването именно на противоречивите истини привежда до всеобщите истини, които не се подчиняват на привичния порядък и водят към това, че не могат еднозначно да бъдат подредени.

FROM THE ACADEMIC SPEECH OF PROF. DSC. ALEXANDRA KUMANOVA ON THE OCCASION OF HER ELECTION AS ACADEMICIAN

Resume

Awarded on 21. 12. 2012 with the honorary title *Creator of SULTIT* Prof. DSc. Alexandra Kumanova on 19. 12. 2013 was elected as a member of the Saint Petersburg Arctic Academy of Sciences (Section of Information Technologies).

On 27. 12. 2013 ensued her election as member of the International Informatization Academy (I.I.A.) in Moscow, Russia and on 5. 03. 2014 she was elected in the Presidium of the Section of Library Studies at the same Academy.

Here is published a part from the academic speech of Prof. DSc. Alexandra Kumanova delivered before an Annual Meeting, dedicated to 20th anniversary of the Section of Library Studies at I.I.A. in the framework of the Academic lectures.

This speech gives an idea about the infosphere (information space – information environment). It elucidates the ontological synthesis of the problem and treats the philosophic reminiscences...

It is published also the memorable photo from the Meeting of 5. 03. 2014 – the third at left in the front row is seated Prof. A. Kumanova; behind her standing are: the President of the Section of Library Studies at I.I.A. acad. Yu. N. Stolyarov; on his left – acad. V. N. Nabatnikov, President of I.I.A.; behind Stolyarov – acad. V. K. Klyuev, Vice-President of the Section of Library Studies at I.I.A.

Key words: Prof. A. Kumanova – academician – photo from the Meeting of the Section of Library Studies at the International Informatization Academy (5. 03. 2014) – academic speech – infosphere (information space – information environment) – ontological synthesis – reminiscences (Apollo – Dionysus – Orpheus – Odysseus lines of information modeling)

